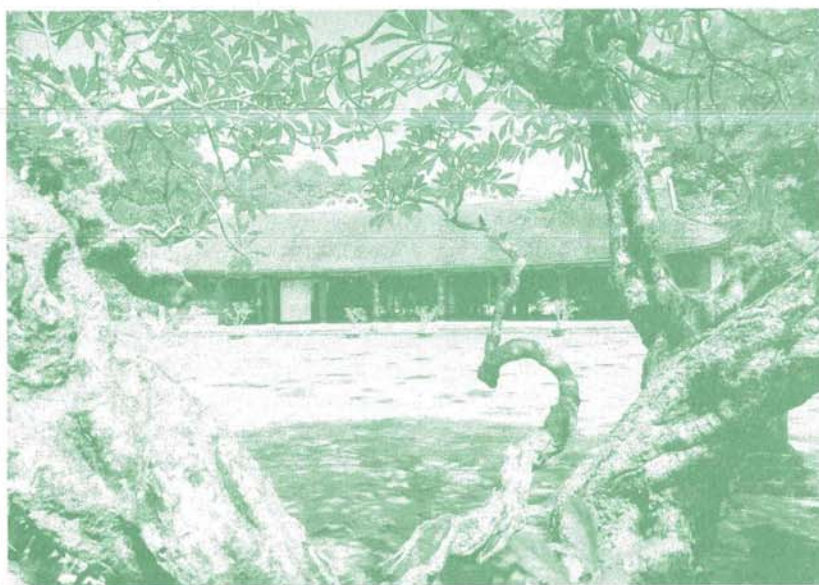

“Thiên khởi hưng nguyên” (Trời mở ra một kỷ nguyên mới), câu nói được khắc trên một tấm bia tiến sĩ vào thời Lê ở thế kỷ 15 tại Văn Miếu - Quốc Tử Giám rất phù hợp với vận hội của nước ta trong giai đoạn hiện nay, khi Việt Nam nằm ở vị trí bao lớn nhìn ra biển Thái Bình Dương, khu vực được các nhà phân tích chính trị quốc tế nhận định sẽ là trung tâm của văn minh nhân loại trong thiên niên kỷ thứ 3. Nhất là vận hội đó lại đến với một dân tộc có truyền thống anh hùng, thông minh, lao động cần cù và sáng tạo. Đã có một thời trong quá khứ, Việt Nam lúc đó là Đại Việt, một quốc gia hùng cường trong khu vực. Song nhìn lại, vào thời điểm hiện nay nước ta vẫn là quốc gia kém phát triển, thu nhập bình quân đầu người tính theo GDP vào loại thấp nhất thế giới, các lĩnh vực khoa học, văn hoá giáo dục đang có xu hướng tụt hậu so với các nước khác trong khu vực và trên thế giới. Đó là thực tế khiến chúng ta suy gẫm, và làm thế nào để trung hưng dân tộc trước vận hội mới của lịch sử. Lòng nhiệt tâm canh tân đất nước vẫn là vấn đề thời sự nóng hổi đối với chúng ta ngày nay, vì rằng một khi bỏ lỡ một vận hội mới sẽ làm chậm bước tiến của dân tộc. Thiết nghĩ để phát triển đất nước trong giai đoạn hiện nay, khâu đột phá phải là lĩnh vực giáo dục, văn hoá và sự trọng dụng nhân tài.

Ưu tiên hàng đầu

Nhìn lại, trong thời kỳ kháng chiến chống Pháp với điều kiện thiếu thốn về vật chất, sự nghiệp giáo dục vẫn phát triển, vào thời kỳ đó chúng ta có một thế hệ thầy giáo đầy tài năng và tâm huyết. Có nghĩa là muốn có trò giỏi thì trước hết phải có thầy giỏi, thầy giỏi ở đây bao hàm cả đức lẫn tài. Vì thế, thiết nghĩ giáo dục hiện đại cũng phải chú trọng tới “Nhân, Trí, Dũng” của nền giáo dục truyền thống, mà trong đó đức Nhân được đặt lên hàng đầu, bởi lẽ giáo dục truyền thống đã tạo nên tầng lớp sĩ phu, mà uy tín về tài năng và đức độ của họ đối với nhân quần xã hội hơn hẳn các giảng viên đại học ngày nay. Những nhà Nho như Chu Văn An, Nguyễn Trãi, Nguyễn Bỉnh Khiêm, Lê Quý Đôn, Nguyễn Đình

Chìa khoá cho sự phát triển đất nước

NGUYỄN HOÀNH XANH

Hiền tài là nguyên khí của quốc gia, nguyên khí vững thì nước thịnh và mạnh. Nguyên khí kém thì thế nước yếu và suy. Cho nên các bậc thánh đế minh vương không ai không lấy việc bồi dưỡng nhân tài, kén chọn kẻ sĩ, bồi đắp nguyên khí làm việc đầu tiên. Kẻ sĩ có mối quan hệ thật là quan trọng đối với sự phát triển của đất nước

Chiếu mà sự nghiệp và công lao của họ đã gắn liền với sử xanh của dân tộc minh chứng cho điều này. Trong sự nghiệp giáo dục mới lòng tự hào tự tôn dân tộc cần được quán triệt và thấm thấu, xem đó như là sức mạnh nội sinh khi đất nước bước vào giai đoạn toàn cầu hóa, giữ vững và phát huy các giá trị truyền thống là điều cực kỳ quan trọng trong quá trình tiếp thu có chọn lọc các nền văn hoá lớn của nhân loại. Trong quá khứ Việt Nam là nơi hợp lưu của hai nền văn hoá lớn của châu Á và được xem là xứ sở của tam giáo đồng nguyên

(đạo Nho, đạo Lão, đạo Phật), điều đó chứng tỏ sự dung hoà của nền văn hoá và con người Việt Nam.

Trong bối cảnh quốc tế mới, với vị trí địa lý của mình Việt Nam đã và đang trở thành nơi giao lưu và giao thoa của hai nền văn hoá Đông-Tây, các giá trị minh triết phương Đông và tư duy lô gíc phương Tây được kết hợp với nhau, trong đó hàm chứa các yếu tố cả truyền thống lẫn hiện đại, khoa học với nghệ thuật, trực giác với duy lý, theo đó sự kết nối giữa các nhà giáo dục trong nước và các nhà giáo dục Việt kiều ở hải ngoại để

tìm ra sự dung hợp, đó là điều nên làm. Thích ứng với thời đại mà khoa học phát triển như vũ bão thì tự học, tự đào tạo được xem như là nhu cầu tự thân, đó là tiền đề để thực hiện “xã hội học tập”. Muốn tạo được sự chuyển biến đó thì việc coi trọng sự nghiệp giáo dục là quốc sách hàng đầu không chỉ dừng lại ở quan điểm, nghĩa là đầu tư cho giáo dục cần được ưu tiên hàng đầu, và cũng nên thống nhất nhận thức rằng đầu tư cho kinh tế mới chỉ đạt được “lợi ích mười năm”, còn đầu tư cho giáo dục đạt được “lợi ích trăm năm”.

Hoàn thiện các giá trị văn hóa mới

Kinh tế thị trường phát triển thì con người phải được phát triển toàn diện, nâng cao đời sống vật chất cũng đồng thời nâng cao các giá trị tinh thần tạo nên sự giao thoa hài hòa đồng điệu giữa đời sống vật và đời sống tinh thần của con người. Với tinh thần đó, thẩm thấu tiếp thu có chọn lọc các giá trị truyền thống là điều đáng bàn. Trong cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội của Đảng cộng sản Việt Nam được thông qua tại Đại hội VII đã xác định rõ “Xây dựng một nền văn hoá tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc”. Để đạt được mục tiêu đó, chúng ta có rất nhiều việc cần phải làm, đặc biệt là tìm ra những giá trị, các chuẩn mực đạo đức trong bối cảnh đất nước đang bước vào giai đoạn phát triển mới. Nhưng thực tế trong thời gian qua, chúng ta vẫn chưa chú trọng đúng mức để đầu tư, đào sâu nghiên cứu về lĩnh vực này, chưa có một chiến lược tổng thể mang tầm vóc quốc gia về phát triển văn hoá trong giai đoạn mới. Đã đến lúc cần có tiếng nói chung giữa các nhà chính trị, nhà hoạt động văn hoá, nhà khoa học về vấn đề này.

Thiết tưởng Đề cương văn hoá của cố Tổng bí thư Trường Chinh viết năm 1943 vẫn là nền tảng, vì tư tưởng cốt tuỷ nó vẫn mang tính thời sự trong giai đoạn cách mạng hiện nay, đó là các nguyên tắc xây dựng một nền văn hoá Việt Nam: dân tộc hoá, đại chúng hoá, khoa học hoá. Theo hướng đó, cần tránh các khuynh

hướng thái quá trong quá trình tiếp thu các giá trị truyền thống và các giá trị tinh thần của các quốc gia khác trên thế giới, các khuynh hướng này thường hay có trong các hoạt động văn hoá tinh thần của ta hiện nay. Hiện nay, để đánh giá sự phát triển, sự tiến bộ của một quốc gia, người ta không chỉ căn cứ vào tốc độ tăng trưởng kinh tế (tốc độ tăng GDP), mà còn căn cứ vào chỉ số HDI (Human Development Index) - chỉ số phát triển con người. Trong bối cảnh quốc tế mới, bối cảnh mà sự phát triển hàm chứa trong đó cả vật chất lẫn tinh thần, vì vậy, việc xây dựng, hoàn thiện các giá trị văn hoá mới trong giai đoạn hiện nay phải đặt trong mối tương quan giữa văn hoá và phát triển kinh tế, văn hoá và đời sống của toàn xã hội, và có tác động hỗ trợ với nhau. Điều đó cũng có nghĩa là vận dụng nhuần nhuyễn mối quan hệ biện chứng giữa cơ sở hạ tầng và kiến trúc thượng tầng trong giai đoạn mới với một cấp độ mới.

Trọng dụng nhân tài

Con người vừa là trung tâm vừa là động lực của sự phát triển. Vì thế, chìa khóa của sự phát triển phải là chiến lược phát triển con người mà trong đó chính sách đãi ngộ và trọng dụng nhân tài phải là trọng tâm, ngày xưa Lê Quý Đôn từng nói “phí trí bất hưng”. Nhìn lại từ xưa đến nay, từ Đông sang Tây, lịch sử các nền văn hoá lớn của nhân loại đều gắn liền với tên tuổi của những trí thức lỗi lạc, nền văn hoá Trung Hoa cổ đại gắn liền với Chu Công, Khổng Tử; nền văn hoá Hy Lạp cổ đại gắn liền với Aristote, Platon; nền văn hoá Phục Hưng châu Âu gắn liền với Leonardo de Vinci. Sau Cách mạng Tháng Tám thành công, Chính phủ Việt Nam Dân chủ Cộng hòa do Chủ tịch Hồ Chí Minh đứng đầu đã lãnh đạo đất nước thực hiện công cuộc “kháng chiến, kiến quốc” thành công có phần đóng góp to lớn của các trí thức lỗi lạc thời đó mà tiêu biểu là các giáo sư: Trần Đại Nghĩa, Trần Đăng Khoa, Nguyễn Xiển, Hồ Đắc Di, Tạ Quang Bửu, Tôn Thất Tùng. Hiện

nay nhân tài của chúng ta không thiếu, kể cả trí thức Việt Kiều ở nước ngoài mà tiêu biểu là những trí thức rất có tâm huyết với quê hương như các giáo sư: Trần Thanh Vân, Nguyễn Quang Riệu, Trịnh Văn Thuận. Nhưng tiếng nói của họ chưa được xem trọng, chính sách đãi ngộ chưa được thỏa đáng và còn nhiều điều còn bất cập.

Ngày xưa để cần người tài ra giúp nước, các vị minh quân đã có “chiếu cầu hiền”, đó là điều đáng suy ngẫm trước vận hội mới của đất nước. Thân Nhân Trung, tiến sĩ thời Lê đã từng nói “...Hiền tài là nguyên khí của quốc gia, nguyên khí vững thì nước thịnh và mạnh. Nguyên khí kém thì thể nước yếu và suy. Cho nên các bậc thánh đế minh vương không ai không lấy việc bồi dưỡng nhân tài, kén chọn kẻ sĩ, bồi đắp nguyên khí làm việc đầu tiên. Kẻ sĩ có mối quan hệ thật là quan trọng đối với sự phát triển của đất nước”. Theo đó, thiết nghĩ đất nước đang bước vào giai đoạn đẩy mạnh sự nghiệp công nghiệp hoá và hiện đại hoá thì Nhà nước cần có những chính sách đãi ngộ thích đáng cả về vật chất và tinh thần đối với nhân tài của đất nước. Song vấn đề đặt ra ở đây là cần phải xác định đâu là những hiền tài, nhân tài hiện nay của đất nước. Theo thiên ý, đó chính là những nhà khoa học đầu ngành về tất cả các lĩnh vực tự nhiên và xã hội, những nhà hoạt động văn hoá có tâm huyết đối với đất nước, mà đức độ, tài năng và uy tín của họ đã được kiểm chứng trong hoạt động thực tiễn, số này hiện tại không nhiều, nhưng thực sự là tinh hoa của dân tộc, tên tuổi của họ xứng đáng được ghi vào Văn Miếu - Quốc Tử Giám trong giai đoạn phát triển mới của đất nước.

Chiến lược phát triển giáo dục, văn hoá của đất nước và chính sách trọng dụng nhân tài chỉ là hai mặt của một tiến trình, trong đó chúng có mối có mối quan hệ nhân quả với nhau. Một nền văn hoá giáo dục phát triển đúng hướng và thực học sẽ đào tạo nên những người thực tài, trong đó sẽ có các bậc hiền tài xuất hiện, yếu tố góp phần quyết định vào sự hưng thịnh của đất nước ■